KEHA-keskus

Eduskunta, Työelämä- ja Tasa-arvovaliokunta

Työelämä- ja Tasa-arvovaliokunta to 10.2.2022 klo 12.15/ HE 225/2021 vp/ asiantuntijalausuntopyyntö

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä lakiesityksestä

KEHA-keskus yhtyy hallituksen esityksessä esitettyyn näkemykseen siitä, että nykyinen työ- ja elinkeinotoimistojen (jäljempänä TE-toimisto) asiakastieto- ja asiointijärjestelmä on teknisesti ja toiminnallisesti vanhentunut eikä tue 2020-luvun työnvälityksen tarpeita. KEHA-keskus arvioi, että julkisten työ- ja elinkeinopalveluiden asiakastieto- ja asiointijärjestelmän uudistamisen lisäksi TE-palvelujen digitalisaation systemaattinen edistäminen on välttämätön edellytys työllisyystavoitteiden saavuttamiseksi.

Työmarkkinatori -palvelualustan käyttöönotto tukee TE-palvelujen uuden asiakaspalvelumallin (ns. pohjoismainen työvoimapalvelumalli) toimeenpanoa tuottamalla lisätyövälineitä kohtaannon edistämiseksi. Vastaavasti uuden asiakaspalvelumallin odotetaan myös lisäävän Työmarkkinatori -palvelualustan näkyvyyttä ja kasvattavan työnhakuprofiilien määrää merkittävästi, jonka voi odottaa lisäävän yritysten kiinnostusta palvelua kohtaan.

Myöhemmässä vaiheessa käyttöön otettava uusi asiakastietojärjestelmä puolestaan sujuvoittaa TE-asiantuntijoiden työtä sekä mahdollistaa mekaanisten toistuvien prosessien automatisoinnin vapauttaen TE-virkailijoiden työaikaa asiakaspalvelutehtäviin.

Tietojärjestelmäkehitys tuottaa myös paremmat edellytykset TE-palvelujen tiedolla johtamiseen ja vaikuttavuuden arviointiin, jonka avulla toimintaa voidaan kehittää vastaamaan paremmin työmarkkinoiden tarpeisiin.

Vaikutusten arvioinnista

KEHA-keskus toteaa, että hallituksen esityksessä on arvioitu esityksen vaikutuksia seikkaperäisesti ja eri näkökulmista. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ole huomioitu potentiaalia, joka liittyy automatisaation mahdollisuuksiin vähentää mekaanista työtä ja hallita asiakasprosesseja. Valtakunnallisesti uusien

Y-tunnus 2296962-1
PL 1000, 50101 Mikkeli
Kutsunumero 0295 020 000
kirjaamo.keha@ely-keskus.fi
www.keha-keskus.fi

asiakkaiden/asiakasvirtojen ja erilaisten työjonojen käsittelyyn ja prosessointiin käytetään kymmeniä henkilötyövuosia. Uusi asiakkuudenhallinta- ja asiointijärjestelmä tulee KEHA-keskuksen arvion mukaan vähintään keskipitkällä aikavälillä tarjoamaan merkittäviä mahdollisuuksia vapauttaa asiantuntijoiden työaikaa asiakkaiden palveluun sekä lisätä asiantuntijoiden työn tuottavuutta. Vaikutukset eivät kuitenkaan synny vielä käyttöönottovaiheessa vuoteen 2024 mennessä.

Työnhakuprofiilin hyödyntäminen viranomaispalvelussa

Hallituksen esitys mahdollistaa henkilöasiakkaan kopioida työnhakuprofiilin tietoja ilmoittautuessaan työttömäksi työnhakijaksi.

Hallituksen esityksen lähtökohtana on, että työnhakuprofiilin julkaiseminen Työmarkkinatori -palvelualustalla on työnhakijalle vapaaehtoista. Vaikka uusi asiakaspalvelumalli (ns. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli) todennäköisesti tulee lisäämään työnhakijoiden halukkuutta työnhakuprofiilin julkaisemiseen, KEHA-keskus katsoo, että kohtaannon edistämiseksi, yritysten osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi ja työttömyysjaksojen lyhentämiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että työnhakunsa aloittavien työnhakijoiden osalta työnhakuprofiili julkaistaisiin palvelualustalla automaattisesti osana työnhaun aloitusta.

Tätä vaihtoehtoa on jo aikaisemmin esitetty hallituksen esityksessä 93/2018, jonka käsittely eduskunnassa raukesi huhtikuussa 2019. Kyseisessä esityksessä ehdotetussa julkista rekrytointipalvelua ja osaamisen kehittämispalveluja koskevan lain 39 §:ssä esitettiin säädettäväksi, että työnhakijaa koskevat työnhaun ja rekrytoinnin kannalta tarpeelliset tiedot julkaistaisiin työnhakua ja rekrytointia tukevassa verkkopalvelussa eli niin sanotussa Työmarkkinatorissa. Tiedot siirtyisivät Työmarkkinatoriin automaattisesti, kun henkilö aloittaa työnhaun 8 §:ssä säädetyllä tavalla. Tiedot olisi julkaistava sellaisina, ettei työnhakija ole tunnistettavissa tiedoista. Työnhakijasta ei siten julkaistaisi esimerkiksi nimeä, ikää ja osoitetietoja, eikä edes asuinpaikkakuntaa. Työnhaun ja rekrytoinnin kannalta tarpeellisia tietoja olisivat ammatillista osaamista koskevat tiedot kuten koulutus ja työkokemus sekä työnhakijan työtä koskevat toiveet ja työnhakualue.

Asiakastietojen käsittely (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, 13. luku)

Ehdotetussa 4 §:ssä ELY-keskuksia ei ole mainittu yhteisrekisterinpitäjinä eikä henkilötietojen käsittelijöinä, vaikka ne kuulunevat selkeästi jälkimmäiseen. Teknisesti TE-hallinnon valtakunnallinen asiakaspalvelu TE-ASPA on osa Etelä-Savon ELY-keskusta, mutta kaikki ELY-keskukset käsittelevät henkilötietoja enemmän tai vähemmän.

Ehdotetussa 7§:ssä säädetään käyttöoikeuden myöntämisestä valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen kuuluvaan asiakastietojärjestelmään.

Säännöksen mukaan KEHA-keskus myöntäisi käyttöoikeuden työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tai työ- ja elinkeinoministeriön hakemuksesta.

KEHA-keskus toteaa, että käyttöoikeuden myöntäminen yksittäiselle, edellä mainitun viranomaisen palveluksessa olevalle virkamiehelle tai muulle säännöksessä määritellylle henkilölle ja käyttöoikeuden tekninen myöntämisen / rajaamisen mahdollistaminen tulisi käsittää kahtena eri asiana. KEHA- keskuksen näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista olisi, ehdottaa, että varsinaisen käyttöoikeuden myöntäisi se viranomainen, joka käyttää tietoja ja jonka palveluksessa tietojen käyttäjä on. Käyttöoikeuden myöntämistä koskevan päätöksen tekisi siten esimerkiksi TE-toimisto sen palvelukseen tulevalle henkilölle perustuen siihen, että asianomainen henkilö tarvitsee tietoja työvoimapalvelujen hoitamiseksi. TE-toimisto voisi myös poistaa käyttöoikeuden päätöksellään. KEHA- keskuksen tehtävänä olisi puolestaan käyttöoikeuden tekninen mahdollistaminen myönnön perustella sekä sen poistaminen tai muuttaminen viranomaisen pyynnöstä. KEHA- keskus voisi myös omalla päätöksellään sulkea käyttäjän oikeudet tilapäisesti, jos käyttö huomattaisiin epäasianmukaiseksi.

Palvelualusta (Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, 13 a luku)

KEHA-keskuksen tehtävä palvelualustan sisällön valvonnasta (5§) olisi jossain määrin uusi. Nykytilassa TE-toimistot valvovat aluettaan koskevaa työpaikkailmoittelua ja työpaikkailmoitukset virtaavat TE-toimistoille www.te-palvelut.fi:n työnantajien verkkopalvelun kautta, päätyen TE-toimistojen valvottaviksi asiakkuudenhallintajärjestelmän avulla. Uusi pykälä palvelualustasta siirtäisi verkkopalveluna ilmoitettujen työpaikkailmoitusten valvontatehtävän KEHA-keskukselle. Tällöin tulisi huomioida myös valvontatehtävän riittävä resursointi, esim. siirtämällä nykyisiä työpaikkailmoittelun valvontahenkilötyövuosia TE-toimistoista KEHA-keskukselle. Lisäksi valvontapykälässä olisi hyvä täsmentää, kuka vastaa sellaisen työpaikkailmoituksen valvonnasta, joka ilmoitetaan ”toimistoasiointina” TE-toimistolle tai kuntakokeilulle, joka sitten julkaisee työpaikkailmoituksen palvelualustalla. Valvoisiko KEHA-keskus tällöin ilmoituksen julkaisevaa TE-toimistoa/kuntaa? Lienee tarkoituksenmukaisinta, että julkaiseva TE-toimisto/kuntakokeilu vastaisi yksin tällaisen työpaikkailmoituksen sisällöstä. Saman periaatteen tulisi koskea myös muuta palvelualustalla julkaistua TE-toimistojen palvelusisältöä, kuten esimerkiksi työvoimakoulutusten hakuilmoituksia.

Työllisyyden kuntakokeilut

KEHA-keskus katsoo, että esityksen perusteella jää epäselväksi työllisyyden kuntakokeilujen järjestelmien käyttövelvoite suhteessa uuteen yhteisrekisterinpitäjän rooliin. Työllisyyden kuntakokeiluilla on selkeä velvoite käyttää TE-hallinnon

tietojärjestelmiä, mutta ehdotetun sääntelyn perusteella on epäselvää, onko työllisyyden kuntakokeilulla sen lisäksi yhteisrekisterinpitäjänä esimerkiksi mahdollisuus rakentaa joko omatoimisesti tai KEHA-keskuksen määrittelemien ehtojen mukaisesti omaan käyttöönsä erillinen kuntakokeilun asiakkaiden henkilötietoja sisältävä tietovaranto ja/tai asiakastietojen käsittelyjärjestelmä, ja mahdollistaako ehdotettu sääntely tietointegraatiot tällaisiin erillisjärjestelmiin.

Voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 2.5.2022. Perustelujen mukaan (s. 80) muutosten voimaantulon jälkeen uusien työ- ja elinkeinohallinnon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käyttöönotto voidaan aloittaa. Käyttöönotto on suunniteltu tehtävän vaiheittain vuosien 2022 ja 2023 aikana. Käyttöönottovaiheeseen kuuluu siirtymäaika, jona uusia tietojärjestelmäpalveluja ja nykyistä asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta on käytettävä osin rinnakkain. Tähän liittyen esityksen siirtymäsäännöksessä esitetään säädettäväksi, että lain voimaantullessa käytössä ollutta työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää voitaisiin käyttää vuoden 2024 loppuun.

KEHA-keskus toteaa, että tämänhetkisen arvion perusteella siirtymäaika, jolloin nykyisestä asiakastietojärjestelmästä luovutaan ja uusi otetaan käyttöön, tulee kestämään vuoden 2024 loppuun saakka. Nykyisen asiakastietojärjestelmän käytöstä luopuminen edellyttää, että kaikki järjestelmäriippuvuudet ja tietokannat saadaan asianmukaisesti purettua ja arkistoitua.

Esitykseen sisältyvän 1 lakiehdotuksen 12 luvun 6 §:n 2 momenttiin ehdotettu muutos liittyy työllisyyden edistämisen kuntakokeiluun ja sen johdosta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 1 §:n 3 momentin väliaikaiseen muutokseen. Ehdotetun säännöksen voimassaoloaika ehdotetaan siksi rajattavan mainitun 9 luvun 1 §:n 3 momentin voimassaoloa vastaavasti. Voimassaolo päättyisi 30.6.2023.

KEHA-keskus toteaa, että hallituksen esitys kuntakokeilujen jatkamiseksi vuoden 2024 loppuun on tarkoitus antaa eduskunnalle helmikuussa 2022, mikä huomioitaneen tämän lakiehdotuksen siirtymäsäännöksessä joko tämän lain tai kuntakokeilujen jatkoa koskevan lain käsittelyn yhteydessä.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Kehitysjohtaja Jaakko Westerlund ja ratkaissut johtaja Tiina Korhonen